

СЕКЦІЯ 9 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 631.11:336.11:657

Баришевська І.В.*кандидат економічних наук, доцент кафедри
фінансів, банківської справи, страхування
Миколаївського національного аграрного університету***Погуляй Н.П.***магістр обліково-фінансового факультету
Миколаївського національного аграрного університету*

МЕТОДОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ТА ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

METHODOLOGY OF FORMING AND ACCOUNTING OF THE AGRICULTURAL ENTERPRISES' FINANCIAL PERFORMANCES

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто та узагальнено методологію формування та обліку фінансових результатів сільськогосподарських підприємств. Проаналізовано економічне значення прибутку та особливості його впливу на діяльність підприємств. Визначено сутність, роль та особливості процесу формування фінансових результатів як елементу загальної системи управління підприємством та його основні цілі.

Ключові слова: фінансовий результат, прибуток, операційна діяльність, збиток, витрати.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрена и обобщена методология формирования и учета финансовых результатов сельскохозяйственных предприятий. Проанализированы экономическое значение прибыли и особенности его влияния на деятельность предприятий. Определены сущность, роль и особенности процесса формирования финансовых результатов как элемента общей системы управления предприятием и его основные цели.

Ключевые слова: финансовый результат, прибыль, операционная деятельность, ущерб, расходы.

ANNOTATION

It is examined and generalized in the article the methodology of forming and accounting agricultural enterprises' financial performances. It was analyzed the economic importance of profit and characteristics of its influence on enterprises' activity. It was defined the nature, role and special features of financial performances forming process as an element of common control system of the enterprise and its basic aims.

Keywords: financial performance, profit, operating activity, loss, expenses.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки підприємство здійснює свою виробничу діяльність із метою отримання прибутку. У подальшому це дає змогу оцінити його можливості щодо забезпечення продовження та розширення основної діяльності необхідними коштами без залучення зовнішніх джерел фінансування. Отже, одним із важливих завдань є формування та облік фінансових результатів господарської діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування фінансових результатів підприємств посідає провідне місце серед

сучасних досліджень учених-економістів. Вагомий внесок у дослідження питань формування фінансових результатів зробили такі відомі вітчизняні науковці і практики, як М. Білуха, П. Борщевський, А. Герасимович, М. Дем'яненко, Т. Кучеренко, О. Ковальчук та ін. Однак значна кількість теоретичних і практичних проблем залишаються невирішеними.

Мета статті полягає у теоретичному висвітленні сутності фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств та дослідженні особливостей методології їх формування та обліку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий результат – це прибуток або збиток, який отримує господарючий суб'єкт унаслідок своєї діяльності [1]. Таким чином, фінансовий результат є одним із найважливіших економічних показників, який узагальнює всі результати господарської діяльності та дає комплексну оцінку ефективності цієї діяльності.

Для визначення фінансового результату підприємства порівнюють доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи та витрати в бухгалтерському обліку відображають у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) у момент їх виникнення, а не в момент надходження або сплати грошей (спосіб нарахування).

П(С)БО 15 «Дохід» визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності. Згідно з П(С)БО 15, дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства) за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена. Критерії визнання дохо-

ду застосовуються окремо до кожної операції. Проте ці критерії потрібно застосовувати до окремих елементів однієї операції або до двох чи більше операцій разом, якщо це впливає із суті такої господарської операції (операцій) [5].

Класифікація визнаних доходів у бухгалтерському обліку наведена в табл. 1.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності регламентує ПСБО 16 «Витрати» [6].

Відповідно до цього положення, витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Згідно з НП(С)БО 1, збиток – перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Таблиця 1

Класифікація доходів сільськогосподарських підприємств

Класифікаційна група	Порядок визначення
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Загальний дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг без вирахування наданих знижок, повернення раніше проданих товарів та непрямих податків, зборів (податку на додану вартість, акцизного збору тощо).
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Визначається шляхом вирахування з доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, наданих знижок, вартості повернутих раніше проданих товарів, доходів, що за договорами належать комітентам (принципалам тощо), та податків і зборів.
Інші операційні доходи	Включаються суми інших доходів від операційної діяльності підприємства, крім чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).
Фінансові доходи	Включаються дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій (окрім доходів, які обліковуються за методом участі в капіталі).
Інші доходи	Включаються дохід від реалізації фінансових інвестицій; дохід від неопераційних курсових різниць та інші доходи, які виникають у процесі господарської діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

Таблиця 2

Класифікація витрат сільськогосподарських підприємств

Класифікація витрат	Характеристика
Операційної діяльності:	
– Собівартість	Складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), яка була реалізована впродовж звітного періоду, нерозподілених постійних загально-виробничих витрат та наднормативних виробничих витрат.
– Адміністративні витрати	Відносяться такі загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством.
– Витрати на збут	Включають такі витрати, пов'язані з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг).
– Інші операційні витрати	Включають витрати від знецінення запасів, утримання об'єктів соціально-культурного призначення, визнані штрафи, пеня, неустойка тощо.
Фінансової діяльності	Відносяться витрати на проценти (за користування кредитами отриманими, за облігаціями випущеними, за фінансовою орендою тощо) та інші витрати підприємства, пов'язані із запозиченнями.
Іншої діяльності	Витрати, які виникають під час діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані безпосередньо з виробництвом та/або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг).

Джерело: побудовано на основі [4]

Таблиця 3

Принципи формування фінансових результатів сільськогосподарських підприємств

Принцип	Характеристика
Нарахування та відповідність доходів і витрат	Для визначення фінансового результату звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. При цьому доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів.
Безперервність	Оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати далі
Обачність	Застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, які повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства.

Джерело: побудовано на основі [4]

Таблиця 4

Етапи формування фінансового результату сільськогосподарськими підприємствами

Етап	Стаття	Порядок визначення
I	Валовий прибуток (збиток)	Різниця між чистим доходом від реалізації і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) з урахуванням сум, наведених у додаткових статтях Звіту про фінансові результати.
II	Фінансовий результат від операційної діяльності	Алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат з урахуванням сум, наведених у додаткових статтях Звіту про фінансові результати.
III	Фінансовий результат до оподаткування	Алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів, фінансових та інших витрат з урахуванням сум, наведених у додаткових статтях Звіту про фінансові результати.
IV	Чистий фінансовий результат	Алгебраїчна сума фінансового результату до оподаткування, податку на прибуток та прибутку (збитку) від припиненої діяльності після оподаткування.

Джерело: розроблено на основі [5]

Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Класифікація витрат за видами діяльності сільськогосподарських підприємств наведена в табл. 2.

У формуванні фінансових результатів під час поточного управління виділяють такі обов'язкові етапи, як:

- визначення необхідного розміру з урахуванням цілей підприємства;

- аналіз поточного стану та виявлення найістотніших зовнішніх і внутрішніх факторів, що вплинули на їх зміни;

- розрахунок планових або прогнозних величин фінансових результатів, що найповніше відповідає цільовим настановам;

- розроблення конкретних заходів для досягнення запланованих значень;

- моніторинг усіх вищеперерахованих етапів та внесення корективів у ході реалізації намічених заходів.

Фінансовий результат сільськогосподарських підприємств формується на підставі принципів бухгалтерського обліку (табл. 3).

Ці методологічні принципи дають змогу включати до складу системи визначення кінцевого прибутку залежно від цілей управління чи виключати з неї специфічні витрати і такі ж доходи, тим самим впливати на величину прибутку. Таким чином, наведені прийоми є найбільш результативними методологічними способами регулювання величини прибутку.

Складання Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) підпорядковано послідовному визначенню фінансових результатів за видами діяльності, визначеними НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Етапи формування фінансового результату сільськогосподарськими підприємствами наведено в табл. 4.

Висновки. Узагальнюючи вищесказане, значимо, що фінансові результати в діяльності господарюючих суб'єктів – це або прибуток, або збиток підприємства за звітний період. Фінансові результати відображають мету підприємницької діяльності, її доходність і є вирішальними для підприємства.

Дослідження питань щодо формування та обліку фінансових результатів діяльності є досить актуальними і багато в чому їх вирішення вплине на зміцнення економічного стану підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : [навч. посіб.] / О.Я. Базилінська ; 2-ге вид. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 398 с.
2. Бухгалтерський облік на підприємствах АПК : [посібник по застосуванню нормативно-методичних документів із бухгалтерського обліку в Україні] / За ред. В.М. Пархоменка та В.М. Жука. – К. : ІАЕ, 2004. – Т. 1. – 826 с.
3. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз: [навч. посіб.] / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир : Рута, 2003. – 680 с.
4. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
5. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку. 16. «Витрати» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.
7. Порядок подання фінансової звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%EF>.
8. Фінансовий аналіз : [навч. посіб.] / М.Д. Білик [та ін.]. – К. : КНЕУ, 2005. – 592 с.